

Enes Ulusoy

17-03-2023

2 minuten

Notities uit *mizān al-ʿamal* van Imam al-Ghazali

- Kennis en daad zijn de enige sleutel tot de eeuwige gelukzaligheid. Wie dit ontbeert, is een dwaas.
- Er is een maatstaf nodig om te bepalen welke kennis verworven moet worden en hoe. Deze missie is voltooid met het boek *mi yār al-ʿilm*.¹
- Kennis en daad leiden tot het eeuwige paradijs. De mensen motiveren zich in het wereldse leven zelfs met veel kleinere motieven dan dat. Bovendien is dit leven tijdelijk en eindigt met de spontane dood.
- De verstandige persoon permitteert zich om op heden af te zien van iets kleins om in de toekomst iets groots te verkrijgen. Denk aan iemand die nu een zak goud weggeeft om over een maand elixer te krijgen. Hoe zit het dan met iemand die zijn tijdelijke lusten niet eens kan verlaten in ruil voor het eeuwige paradijs!? De mensen doen dit door zwakte in hun geloof in het hiernamaals. Desalniettemin dient men de paden der gelukzaligheid te belopen.
- De mensen bestaan uit vier soorten als het gaat om geloof in het hiernamaals: (1) degenen die geloven in wederopstanding en fysieke berechting, (2) de filosofen die in het hiernamaals geloven, maar alleen een innerlijke vorm van beloning of bestraffing zonder tussenkomst van externe factoren bevestigen, (3) de filosofen die in het hiernamaals geloven, maar niet geloven in een vorm van bevrediging ter beloning, (4) de dwazen die überhaupt niet geloven in een leven na de dood. Deze laatste groep wordt door de meerderheid van de denkers niet gerekend tot verstandige mensen. Het is daarom niet toegestaan om deze dwazen een school, leer of stroming te noemen, want ze representeren niets en hebben geen rationele oprichter. Het ontkennen van het hiernamaals is de opvatting van een nonchalante dwaas die overwonnen is door zijn lust. Zijn roekeloosheid heeft hem belemmert om toe te geven dat hij een zwakkeling is en

¹ Imam al-Ghazali heeft eigenlijk eerst dit boek geschreven waarin hij beschrijft hoe correcte kennis op een gezonde manier verworven kan worden. Daarna heeft hij *mizān al-ʿamal* geschreven om te demonstreren hoe de juiste daad en zielszuivering uitgevoerd moeten worden.

daarom niet in staat is om zijn ego te bestrijden. Daarom wil hij niet geloven in een berechting en ondervraging. De blindelinge volgelingen van zulk een dwaas zijn echter erger, want ze volgen dwaasheid zonder bewijs, terwijl als het een klein werelds belang zou betreffen, dan zouden ze daarvoor zelfs om een bewijs vragen.

- De gezegende metgezel Imam ‘Ali zei tegen een atheïst: “Als de zaak is zoals jij beweert, dan zijn we beiden veilig na de dood, maar als ik gelijk heb, dan heb jij in het hiernamaals een groot probleem.”
- Al zou men niet geloven in het hiernamaals, dan nog zou hij zich bezig moeten houden met kennis en daad, want ook de wereldse gelukzaligheid is daarvan afhankelijk.
- De zoetigheid van kennisvergaring kent geen grenzen.
- Degene die zijn lusten onderdrukt, is de werkelijke verkrijger van vrijheid. Sterker nog, hij is de koning, want degene die onderhevig is aan zijn lusten is in de werkelijkheid een slaaf.
- Kennis kent twee soorten: (1) theoretische kennis, en (2) praktische kennis. De eerste gaat over de Schepper en Zijn eigenschappen, de ziel, het ego, het ongeziene, de engelen, de profeten, de mens en de natuur. De tweede soort gaat over de hoedanigheid van de aanbidningen, de voorschriften en interactie met anderen.
- Voor de meeste mensen is het beste om de praktische kennis te leren en vervolgens toe te wijden aan devotie, aanbidningen en goede daden. Deze praktische kennis is ook niet voortreffelijker dan de daad zelf, want deze praktische kennis wordt omwille van de daad verworven. Dit houdt in dat de daad voortreffelijker is. Wat betreft de theoretische kennis welke verworven wordt omwille van die kennis zelf, deze vorm van kennis is voortreffelijker dan de daad. Deze kennis wordt alleen verkregen en begrepen door de ingewijden. Door deze voortreffelijkheid zijn er overleveringen gekomen zoals: “Overpeinzing van een uur is beter dan de aanbedding van zeventig jaar.” In een hadith is gekomen: “De voortreffelijkheid van de geleerde ten opzichte van de aanbidder, is zoals de voortreffelijkheid van de volle maan ten opzichte van de overige sterren.” De voortreffelijkheid die hier wordt gegeven, is niet wegens de praktische kennis, want er wordt een vergelijking gemaakt tussen de geleerde en de aanbidder. Om een aanbidder te kunnen zijn, heb je kennis nodig over de aanbidningen. Daarom is het niet correct om hier de aanbidder te beschouwen als de onwetende, want dat wordt niet bedoeld. Daarom is de

voortreffelijkheid van de geleerde in deze hadith wegens de theoretische kennis. Bovendien wordt de praktische kennis verworven wegens daden en aanbeddingen. Het is absurd dat iets wat omwille van iets anders wordt gestreefd voortreffelijker is dan hetgeen waarvoor het gestreefd wordt.

- Je dient eerst jezelf te verbeteren, wil je anderen kunnen verbeteren. Jij bent het lichaam en je omgeving is de schaduw van dat lichaam. Hoe kan er verwacht worden dat de schaduw recht is, terwijl het lichaam krom is?
- De drie menselijke vermogens die gezuiverd moeten worden van ziekten en gebreken, zijn: (1) het vermogen van overpeinzing, (2) het vermogen van de lust, (3) het vermogen van de woede. De zuivering van de eerste resulteert in wijsheid en scherpte om onderscheid te maken tussen valsheid en waarheid. De manier waarop dit vermogen gezuiverd kan worden is uitgelegd in het boek *mi yār al-ilm*. De zuivering van het tweede vermogen resulteert in kuisheid (*al-iffa*). Dit zorgt ervoor dat men afstand neemt van elke vorm van immoraliteit en buitensporigheid. De zuivering van het derde vermogen heeft mildheid als resultaat. Dit weerhoudt je van onrecht doen, tirannie en geeft je dapperheid. Hiermee gaan angst en hebzucht weg. Hoe meer de drie vermogens worden gezuiverd en de tweede en derde onderhevig worden gesteld aan de eerste, des te meer rechtvaardigheid er zal zijn. De gelijkenis hiervan is een stad met een gouverneur, adviseur, rovers en soldaten. De stad symboliseert het lichaam. De gouverneur is de ziel. De adviseur is het intellect. De rovers moeten de lusten voorstellen en de soldaten zijn de woede. Dit betekent dat de rovers verdreven moeten worden met de soldaten, maar dat de soldaten onder het bewind van de gouverneur moeten opereren en dat de gouverneur onder de controle van de adviseur is. Als deze hiërarchische harmonie wordt bewerkstelligd, dan zal er rechtvaardigheid zegevieren in de stad.²
- Het is niet de bedoeling dat de vermogens van lust en woede volledig moeten verdwijnen. Ze moeten alleen onder de controle genomen worden.
- De manier om de ziel te zuiveren, is het nabootsen van de zuivere zielen in hun daden. Deze nabootsing verandert met de tijd in een werkelijke status. De zielszuivering is aanvankelijk altijd met opzet, inspanning en initiatief. Pas in de latere fases worden de

---

² Dit punt is de kern van het boek.

goede gedragingen eigengemaakt en verschijnt het moeiteloos van de persoon. In dit geval kunnen we spreken over goed gedrag.

- Depressie is onnodig. Het wordt veroorzaakt door: (1) verdriet door iets wat in het verleden is gebeurd, (2) verdriet door iets wat in de toekomst wordt verwacht, (3) verdriet voor iets wat zich op heden speelt. Wat voorbij is, is voorbij en daar valt niets meer aan te doen. Voor heden geldt dat het gaat om afgunst of ontbering van werelds genot, zoals liefdesrelatie, rijkdom of aanzien. De reden hiervan is de onwetendheid over de rampen van het wereldse en dat het genot ervan altijd gejaagd gaat met meerdere ellendes en zorgen. Voeg daaraan toe de heftige toestand waarin de mensen van het wereldse zullen verkeren in het hiernamaals. Je moet altijd kijken naar degenen die het minder en moeilijker hebben dan jij. Daarom gingen de vrome voorgangers regelmatig naar drie plekken: ziekenhuizen, gevangnissen en begraafplaatsen. De rest van de dag besteedden ze aan het prijzen en bedanken van Allah ﷻ. Wat betreft de depressie voor de toekomst, dan is de reden óf iets waar geen ontkomen aan is, zoals de dood en ouderdom óf wat je mogelijkwerwijs zal overkomen, zoals armoede en ziekte. Voor de eerste verdrietig zijn, is dwaasheid, want je gaat het zonder twijfel meemaken. Je dient je juist gewoon erop voor te bereiden. Verdriet voor de tweede heeft ook geen nut, want het verhelpt je zorgen niet. Je dient juist verdriet te vermijden om met een helder verstand naar manieren te zoeken om die zorgen op te lossen.